

Van Adam tot Antwerpen

VAN ADAM TOT ANTWERPEN

Een bloemlezing uit de *Origines Antwerpianae*
en de *Opera* van Johannes Goropius Becanus

Vertaling en inleiding door
NICO DE GLAS

Hilversum
Verloren
2014

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt dankzij financiële steun van:
Prof. H.F.J.M. van den Eerenbeemt Fonds
M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting
J.E. Jurriaanse Stichting
Dr. C. Louise Thijssen-Schoute Stichting
Stichting Prof. van Winter Fonds

Op het omslag: *Adam en Eva in paradijslandschap* (Johannes Usselincx (?), periode 1600-1649, Museum Catharijneconvent, Utrecht / foto Ruben de Heer). Goropius Becanus meende dat Adam de schepper van de taal was, op grond van Genesis 1:19: 'Jahweh bracht alle dieren bij de mens om te zien hoe hij ze noemen zou; zoals de mens ze zou noemen, zo zouden ze heten'. Op dit diachronische schilderij zijn de dieren te zien, voorzien van hun namen, maar Adam en Eva spreken ook al met elkaar. En Eva strekt haar hand al uit naar de verboden vrucht.

ISBN 978-90-8704-431-2
© 2014 Nico de Glas & Uitgeverij Verloren
Torenlaan 25, 1211 JA Hilversum
www.verloren.nl

Opmaak: Rombus, Hilversum
Omslagontwerp: Robert Koopman, Hilversum
Druk: Wilco, Amersfoort
Bindwerk: Van Waarden, Zaandam

No part of this book may be reproduced in any form without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Inleiding	11
Goropius Becanus? Wie?	11
Een leven in Brabant en Europa	12
Een leven met taal. De <i>furor etymologicus</i>	13
Humanisme en humanistenlatijn	16
Een geestdriftige en moedige ontdekkingsreiziger	17
Argumentatietechnieken	19
Met open ogen	21
Goropius en het Nederlands	22
Receptie en betekenis van de <i>Origines Antwerpianae</i>	23
Verantwoording	24
BLOEMLEZING UIT DE <i>ORIGINES ANTWERPIANAE</i>	27
De oorsprong van Antwerpen	29
Dedicatie aan Philips II	29
Dedicatie aan de raad en het volk van Antwerpen	40
I <i>Atuatica</i>	49
De geografische ligging van Antwerpen	49
Autochtonen of immigranten	51
Over de Schelde als grens	53
De ware Cimbrische verklaring van de namen Germanen en Tongeren	55
De namen <i>Atuaticum</i> en Antwerpen	60
Over de namen van de Rijengouw en van de Ambivariten	66
Leuven en Venlo	72
De abdij van Tongerlo	74
Averbode, Postel en Tessenderlo	76
Machtsuitbreiding van Antwerpen	78
Over de Maas	80

De naam Velzeke verklaard	81
De naam <i>Leodium</i> (Liège/Luik) verklaard	81
Over de <i>Diabelinteres</i> , Oplinter en Hoegaarden	82
De goden van <i>Atuaticum</i> /Antwerpen: Priapus en Walburgis	84
Over Julianus de Afvallige en de ketters van nu	85
De tempel van Mars in <i>Atuaticum</i> /Antwerpen	88
Over de ketters die spotten met de pelgrimages en de gewijde kunst	89
De ketterij van Tanchelijm door St. Michael afgeslagen	90
II <i>Gigantomachia</i>	95
Dedicatie aan Alva	95
Over de reus van Antwerpen	105
Over de naam Brabant	106
Markgraven en Burggraven van Antwerpen	115
Hercules Marcusanus in Westkapelle	121
Over de Giganten in de Klassieke Oudheid	125
Cyclopen en Titanen	131
Bijbelse Giganten: de jager Nimrod, koning Og en Goliath	134
Het bed van koning Og van Basan	137
De reuzentand van Antwerpen en de olifanten van Vilvoorde	139
De afmetingen van de Ark van Noach	143
Joannes Buteo over de dieren in de Ark	145
De onderkomens van de dieren in de Ark	147
Het voer voor de grazers	149
Hardnekkige ketterse dwalingen aangaande vorm en constructie van de Ark	150
Slotbeschouwing over het raam, het dak en de el	153
De mensen van vroeger waren niet groter	157
De leeftijd van de mens is niet veranderd	159
Gestalte en vitaliteit van de mens zijn niet veranderd	162
Het heelal veroudert niet	165
Conclusie: reuzen bestaan niet, de mensheid en het heelal worden niet zwakker	168
III <i>Niloscopium</i>	172
Het ontstaan van Egypte en Brabant	172
Hoe schelpen in de bodem ontstaan	175
De zogenaamde ‘verzonken landen’	177
Slot van het boek <i>Niloscopium</i>	183
IV <i>Cronia</i>	186
Dedicatie aan Granvelle	186

Het kwaad van de chauvinistische geschiedschrijving	192
De fabeltjes over de Franken en Troje	193
Over de zogenaamde ‘Hunibaldus’ van Abt Trithemius	194
Aanval op Annius van Viterbo en zijn ‘bronnen’: Berosus	195
Over Manetho en pseudo-Manetho	201
Over Metasthenes	203
Over Cato en pseudo-Cato	206
Andere ‘auteurs’ bij Annius: Fabius Pictor, Sempronius, Myrsilos, Archilochus	208
V <i>Indoscythica</i>	211
Dedicatie aan de prinsbisschop van Luik	211
Afstamming van Ashkenez en de Germanen of <i>Duytsen</i>	215
Over de <i>Rheiningers</i>	220
Cimbrische toponiemen in het Midden-Oosten	221
De eerste woongebieden van de ‘Aziatische’ Cimbren. Waar ligt de Ararat?	227
Waar de Ark dan wél strandde	231
Een verklaring voor de onjuiste Griekse Parnassushypothese	232
Een verklaring voor de onjuiste Armeense hypothese	234
Waar werd de Ark gebouwd? Over het aards paradijs in de Indusvallei	234
Een sensationele ontdekking in het paradijsverhaal	237
Jubelzang over de ontdekking van de Paradijsboom, deel I	240
Een loflied op de Brabantse linden	241
Jubelzang over de Paradijsboom, deel II	243
Waarom verbood God juist deze vrucht?	244
De cherub met het vlammend zwaard: symbool voor de Tropen?	246
De slechte invloed van Kaïns afstammelingen	246
De Ark en de Zondvloed	249
De reis van de Ark	251
De dronkenschap van Noë. De wijnbouw in Margiana	252
Over de namen Dionysus, Bacchus en Liber	253
Bier als de ‘eerste Bacchus’, geboren uit Semele (zemelen)	258
Noë, Bacchus, Liber, Hercules, Prometheus	260
Noachs volk trekt naar Babylon, maar een deel blijft achter in Margiana	261
De taal van Japhets stam in Margiana was de oudste	263
God koos het Hebreeuws omdat het een arme taal is	264
De volmaakte taal van Adam	265
Oude Hebreeuwse namen afkomstig uit de Cimbrische oertaal	266
Adam, Eva, Kaïn, en Abel zijn Cimbrische namen	267
De vaagheid van het Hebreeuws	269
De Cimbrische namen Noach, Sem, Cham, Japhet en Ascenaz	270

Slot: de relatie tot Cimbrisch/Scythisch/Phrygisch en het Hebreeuws	273
VI <i>Saxsonica</i>	278
Dedicatie aan de gebroeders Schets	278
De eerste emigratie: Nimrod in Babel	286
De tweede emigratie: Scythismus en de Sacae	287
VII <i>Gotodanica</i>	289
Dedicatie aan de senaat en het volk van Danzig	289
Het Zweedse en het Gotische Onze Vader	296
Een analyse van het Gotische Onze Vader	299
IX <i>Venetica et Hyperborea</i>	309
Theopompus over het land Anostos (zonder terugkeer)	309
Het slot van de <i>Origines Antwerpianae</i>	312
BLOEMLEZING UIT DE <i>Opera</i> (1580)	317
Fragmenten uit de <i>Hermathena</i> en <i>Hieroglyphica</i> (<i>Opera</i> 1580)	319
Voorwoord van Laevinus Torrentius	319
<i>Hermathena</i> I	329
Welke taal is de oudste?	329
Over tong, taal en glossen	330
Aristoteles' definitie van taal	332
Talen en dialecten	333
Hoeveel talen er zijn	334
Nieuwe talen en degeneratie van talen	335
Taal ontstaan als natuurverschijnsel (<i>phusis</i>)	336
De natuurlijke oorsprong van effectvolle woorden en spreuken	337
Taal ontstaan als natuurverschijnsel (<i>phusis</i>): vervolg	339
Hermogenes: taal als afspraak (<i>thesis</i>). Enige voorbeelden daarvan	341
De <i>phusis</i> - en <i>thesis</i> -theorie in gematigde vorm beide juist	342
Over sprekende dieren, wichelarij en toverspreuken	345
Het Tetragrammaton is niet 'natuurlijk' en heeft geen autonome werking	347
Over de kracht van toverwoorden	353
Eigennamen geen voorteken maar een aansporing	355
Kunstmatige groepstalen	358

<i>Hermathena II</i>	360
De primaire indrukken en de naamgeving	360
Over het waanidee dat de wereld geen begin heeft gekend	363
De helderheid van de oudste taal	368
Het Hebreeuws voldoet niet aan de primaire eis van helderheid	370
De voortreffelijkheid van de Cimbrische taal: bondigheid en woorden- rijkdom	371
Een Cimbrisch mirakel: de woordomkering	374
Woordconversie in het Grieks, Latijn en Hebreeuws: betekenisloos toeval	377
<i>Hermathena V</i>	385
Over de letter I	385
Over de letter O	392
Over de letter V	399
<i>Hieroglyphica</i>	409
Dedicatie aan Caspar van Surck	409
<i>Hieroglyphica IV</i>	411
Over Harpocrates	411
<i>Hieroglyphica VI</i>	412
Over Harpocrates (vervolg)	412
<i>Hieroglyphica VIII (De Leeuwerik)</i>	423
Aristophanes over de leeuwerik en het graf op zijn kop	423
De namen van de leeuwerik: <i>Galerita</i> , <i>Alauda</i> en <i>Leefwerc</i>	425
De naam Aesopus of <i>Aes-hoop</i>	428
De zogenaamde ‘Aesopus’ en de hiërogliefen van de <i>Tabula Bembina</i>	429
De leeuwerik als symbool: over kuif, kegel, vuur en levenshouding	431
Over het kopgraf van de vader	433
Berg, hoogte, eenzaamheid en contemplatie	437
Over de staf van de <i>Tabula Bembina</i> en de staf van St. Christophorus	439
De wonderlijk rijke betekenis van het Cimbrische woord staf	440
Loof, lof en loven	442
Lijst van afkortingen	444
Literatuur	445

Inleiding

Goropius Becanus? Wie?

Johannes Goropius Becanus¹ (Hilvarenbeek 1519-Maastricht 1573) heeft een belangrijk deel van zijn leven doorgebracht in Antwerpen, waar hij stadsarts was. Hij stond bekend om zijn fabelachtige geleerdheid, was kennelijk gefortuneerd en ging om met de bestuurlijke en financiële elite van Antwerpen, van Brabant en van het grote Habsburgse rijk. Zijn hoofdwerk, de *Origines Antwerpianae*,² getuigt overal van trots op zijn stad Antwerpen, destijds een van de grootste en rijkste steden ter wereld. Toch is deze stad hem volkomen vergeten. Maastricht heeft een Becanusstraat en Hilvarenbeek een Goropiusstraat, maar in Antwerpen herinnert niets aan hem; wel wat ondankbaar tegenover de auteur van de ruim tweeduizend pagina's, waarin aan Antwerpen en het Antwerps een zo belangrijke positie in de wereldgeschiedenis wordt toegekend. Want Goropius wilde met zijn 'Cimbrische' hypothese aantonen dat het 'Antwerps' (hij spreekt steeds van 'Cimbrisch') als enige taal afstamde van Adams oertaal, hetgeen begrijpelijkerwijs door weinigen werd geloofd. Bovendien is er na zijn tijd een hardnekkig misverstand ontstaan volgens hetwelk hij zou hebben beweerd dat het aards paradijs in Brabant had gelegen. Dat is in zijn werk nergens te vinden, maar wordt nog steeds in brede kring aangenomen.³ De meer serieuze kritiek gold natuurlijk de Cimbrische hypothese; en waar men ook iets opzoekt over hem, onvermijdelijk zal men er de smalende kritiek van Josephus Scaliger geciteerd vinden, en Leibniz' term *goropiseren*,⁴ en ook altijd

1 De naam Goropius Becanus is afgeleid van het gehucht Gorp bij Hilvarenbeek, waar de auteur geboren is, en van Beek, zoals Hilvarenbeek zichzelf noemt. De 'Leenhof', een schilderachtig huis diep in het woud van Gorp, wordt beschouwd als zijn geboortehuis. Meestal wordt hij kortweg Goropius genoemd, want de naam Becanus geeft aanleiding tot verwisseling met naamgenoten.

2 Ioan. Goropii Becani *Origines Antwerpianae sive Cimmericorum Becceselana* (Antwerpen 1569). De vreemde ondertitel *Becceselana* wordt uitgelegd in de dedicatie van het boek aan koning Philips II (p. 37).

3 Recente voorbeelden: Wikipedia (Engels) s.v. Goropius Becanus en het *Eponiemenwoordenboek* van Ewoud Sanders (Amsterdam 1993), waar het hierna te noemen *Haat-dam* ook nog veranderd is in *Aard-man*.

4 Scaliger kon 'in het hele reusachtige werk nauwelijks één ding vinden dat juist is'. (J.J. Scaliger in: *M. Verrii Flacci quae exstant* etc. (Parijs 1576). Goropiseren en goropisme werden termen voor onverantwoorde etymologische verklaringen. Leibniz was ook niet helemaal immuun voor de paradijsverleiding, want hij zegt over het 'Teutoons' (de Germaanse talen) 'que le Teuton a plus gardé du naturel et [...] de l'Adamique'. (Gerrit

weer die ene pagina 539 uit de *Origines* met de etymologie van de namen Adam en Eva.⁵ De overige 1057 folio-bladzijden zijn daardoor helaas in brede kring onbekend gebleven. En dat geldt nog meer voor de duizend nog veel dichter bedrukte pagina's van de postuum verschenen werken (1580).⁶

Goropius' Cimbrische theorie is een luchtkasteel gebleken. Maar om andere redenen krijgt hij tegenwoordig in wetenschappelijke kringen eerherstel. Zo verschijnt er nu voor het eerst een biografie,⁷ en ook deze partiële vertaling is bedoeld om de miskende taalkundige Goropius enige bekendheid en erkenning te verschaffen.

Een leven in Brabant en Europa

Goropius kreeg zijn eerste vorming op de kapittelschool van Hilvarenbeek en bij de Broeders des Gemenen Levens in Den Bosch. Maar ook toen hij naar de universiteit van Leuven vertrok, verliet hij zijn vaderland niet, anders dan de vele ambitieuze jongeren uit Holland en Friesland die hij er ontmoette. Er bestond sedert 1543 al wel een soort politiek verband tussen de 'Zeventien Nederlanden', maar tot een echt natiegevoel in al die Lage Landen is het nooit gekomen: er waren immers twee belangrijke binnengrenzen, de Waalgrens en de taalgrens. Evenals elders in Europa verschenen ook hier 'nationale' geschiedenissen, maar die betroffen hier altijd alleen het eigen gewest.⁸ Zo komt het dat ook in Goropius' *Origines* (1569), zo duidelijk Brabants gekleurd, het aangrenzende Vlaanderen en ook Holland weinig in beeld komen, ook al behoren zij nadrukkelijk wel tot de Nederlandse – Goropius zegt 'Cimbrische' – taalgemeenschap.⁹ Het was in zijn tijd nog onvoorspelbaar en onvoorstelbaar dat er in 1648 tussen Hilvarenbeek en Antwerpen een landsgrens getrokken zou worden en dat alleen het Noorden Nederland zou gaan heten,¹⁰ terwijl het Zuiden de antieke Romeinse naam *Belgium* behield: twee

H. Jongeneelen, 'Adriaan Koerbagh, een voorloper van de verlichting?', in: *Geschiedenis van de wijsbegeerte in Nederland* 5 (1994), 27-34.

5 De naam Adam leidde hij af van *Haat-dam*, de naam Eva van *Eeuw-vat*.

6 *Opera Ioan. Goropii Becani hactenus in lucem non edita* (Antwerpen 1580).

7 Eddy Frederickx (†) en Toon Van Hal, *Johannes Goropius Becanus (1519-1573). Brabants arts en taalfanaat* (Hilversum 2014). Daar ook een uitgebreide bibliografie van de recente studies. Deze biografie is een uitvoerige herwerking van het proefschrift van Eddy Frederickx. (Eduard Frederickx, *Ioannes Goropius Becanus (1519-1573). Leven en werk* (Leuven 1973, s.n.)).

8 Bijvoorbeeld *De Frisiorum Antiquitate* (Keulen 1590) van Suffridus Petri en de *Batavia* van Hadrianus Junius (Leiden 1588), resp. over Friesland en Holland.

9 Tot hoever het 'Cimbrische' taalgebied van Goropius zich eigenlijk uitstrekte, is niet erg duidelijk. In zijn *Hermathena* (p. 334) zegt hij dat men van één taal spreekt, als men elkaar zonder moeite verstaat, 'zoals iemand uit Brussel makkelijk kan spreken met iemand uit Danzig of Reval' (nu Talinn, Estland). Daar lijkt het dus alle Nederduitse dialecten te omvatten. Maar de vele geciteerde Nederlandse woorden zijn over het algemeen duidelijk Brabants.

10 Nog in 1661 lezen we: 'Nederlandt is eenen hemel vande werelt, en de Son van dese wereldt is Antwerpen.' (Aldus de Oisterwijkse jezuïet Adriaan Poirters in: Corn. de Bie, *Het Gulden Cabinet* (Antwerpen 1661)). Dit *Nederlandt* is nu verdeeld over vijf landen.

namen die oorspronkelijk hetzelfde gebied hadden aangeduid.

In Goropius' tijd stonden Antwerpen en Brabant in het zenit van hun politieke en economische macht. En de geleerde Conrad Gessner noemde in 1555 de Brabantse taal de meest beschaafde van alle Nederduitse talen, 'wegens de uitstraling van het beroemde Leuven en omdat de keizers er hun voornaamste hofstad hebben'.¹¹ Brabant maakte toen al meer dan honderd jaar deel uit van – steeds grotere – continentale rijken. Zowel in Brussel als in Mechelen, Leuven en Antwerpen wemelde het van de ambitieuze immigranten uit alle Bourgondische, later Habsburgse landen. Onder de contacten van Goropius merken we veel van die immigranten op: de rijke families Fugger en Schets, de latere bisschop van Antwerpen Laevinus Torrentius en de prins-bisschop van Luik Gerardus van Groesbeek, de geleerde Arias Montano en de drukker Plantijn. Daarbij komen nog zijn connecties in de koninklijke familie en in regeringskringen (Granvelle, Contreras, Pighius) en zijn vele contacten in het buitenland, tot Danzig en Venetië toe.

Hij heeft bovendien in zijn jeugd door heel Europa gereisd, met de ogen wijd open, en hij heeft op allerlei plaatsen gewoond.¹² Hij bezocht niet alleen geleerden, bibliotheken en antiekcollecties, maar steeds weer blijkt zijn belangstelling voor bijvoorbeeld fossielen, planten, medicijnen, natuurschoon, astronomie en wiskunde. Het zijn echter vooral de talen die hem levenslang hebben beziggehouden.

Een leven met taal. De *furor etymologicus*

'Antwerpen is een kosmopolitische wereldstad. Wij reizen graag en we spreken allemaal vijf of zes talen, en wel vlekkeloos, met precies het juiste accent', aldus meldt Goropius in zijn opdracht van de *Origines* aan Raad en Volk van Antwerpen. Zijn eigen talenkennis was in ieder geval groot, want afgezien van de drie 'heilige talen' Latijn, Grieks en Hebreeuws moet hij zowel van oude als van moderne talen een behoorlijke kennis hebben gehad. Anders dan in de Oudheid kon het beheersen van veel talen prestige verlenen. Regelmatig citeert Goropius Griekse teksten, altijd gevolgd door een Latijnse vertaling. Die originele Griekse teksten hadden pas sedert de vijftiende eeuw ruimere bekendheid gekregen en een venster geopend op de Vooraziatische Oudheid en haar talen en culturen. En daarvoor heeft Goropius de grootste belangstelling. In een ver verleden, nog verder dan het Latijn en Grieks reikten, ontdekt of construeert hij een indrukwekkende wereld van wijze aartsvaders en de ene geniale taalschepper Adam, wiens verborgen boodschappen hij 'als

¹¹ Conrad Gessner, *Mithridates*, 37. Geciteerd door Kiliaan, *Etymologicum Teutonicae Linguae* (1599), *4v.

¹² Zelf noemt hij in zijn hoofdstukje over Leuven (p. 73), Luik, Parijs, Orléans, Poitiers, Lyon, Bordeaux, Angers, Bologna, Padua, Mantua, Florence, Rome, Napels, Valladolid en Guadalupe. Voorts vermeldt hij daar nog bezoeken aan een serie voorname Duitse steden, aan Pavia, Trente en Monte Cassino, en aan Westkapelle in Zeeland (p. 121). Als krijgsgevangene belandde hij eens in het Woud van Marmol bij Kamerijk (p. 80). Maar nooit spreekt hij over zijn geboorteplaats Hilvarenbeek, en slechts een enkele keer terloops over Breda, Tilburg en Den Bosch.

eerste ontsluitert' aan de hand van zijn moedertaal.

Het hele reusachtige oeuvre van Goropius is doortrokken van zijn passie voor etymologische ontdekkingen. Opgewonden dwaalt hij rond door talenland als een kind door sprookjesland, en zijn 'ontdekkingen' worden steeds met veel aplomb en trots gepresenteerd.

Van linguïstiek of systematische historische taalkunde was nog lang geen sprake. De snel toenemende informatie over oude en nieuwe talen was aanvankelijk een fascinerend *terra incognita*. Men ontdekte tussen al die talen allerlei frappante overeenkomsten en ging enthousiast de meest fantasievolle verbanden leggen en verklaringen geven. Taalkunde gold nog niet als een apart wetenschapsgebied, wel als een hulpmiddel om ideologische of historische, of nationale aspiraties en hypothesen te ondersteunen. De belangstelling voor etymologie was groot en de mogelijkheden waren enorm. Zo legt bijvoorbeeld een andere hartstochtelijke etymoloog, de Hollander Hadrianus Junius, een verband tussen de naam van Combutis, een Keltische vechtersbaas in het Griekenland van 279 v.Chr., met het Hollandse *Com buten* (kom naar voren als je durft): want Kelten zijn volgens hem gewoon Germanen, en alle Germaanse talen zijn verwant.¹³ De grote Bodin gaf in 1572 de volgende uitleg over de naam van de *Wallons* (Walen): zij vroegen zich tijdens hun zwerftochten vaak af *Où allons-nous?* En nog Hugo de Groot kwam met de stelling dat de Mexicaanse namen die eindigen op *-lan* (dus *-land*) bewezen dat dit land een Germaanse bevolking had.¹⁴

Goropius is er bekend en berucht om geworden, maar hij was bepaald niet de enige die hierin te ver ging. Hij was wel de enige die in de woorden en zelfs in de 'letters' (klanken) van zijn eigen Brabantse taal oeroude verborgen betekenissen opspoorde, waardoor alle gebeurtenissen sedert Adam zijn kregen en deel werden van Gods voorgenomen heilsplan voor de mensheid. Adam, de eerste taalschepper, heeft een verborgen wijsheid in de woorden gelegd en die is overal te vinden, als je de antieke teksten en talen maar nader onderzoekt en vergelijkt met het Nederlands. Woorden, namen en zelfs klanken hebben een achtergrondbetekenis, die volstrekt nieuwe samenhangen onthult. Alleen al aan de betekenis van de klanken besteedt de auteur honderden pagina's in zijn postuum verschenen *Hermathena* en *Hieroglyphica*. Naar het voorbeeld van Plato's dialoog *Cratylus* krijgt elke klank een vaste betekenis. Zo spoort de *a* altijd aan tot beweging, de *r* duidt op een dwaling, de *t* op een verbinding. En op grond van deze verborgen letterbetekenissen kan Goropius aan het slot van de *Hermathena* zelfs concluderen dat er in de letterreeks van het Latijnse alfabet een geheimzinnig gebed verborgen is ('O, gij Ene, die alles in Uzelf verenigt en omsluit, hef op naar omhoog [...] etc.').¹⁵

De basis van deze Cimbrische theorie is het antieke geloof dat er een natuurlijke en intrinsieke band is tussen vorm en betekenis van een woord (*nomen est omen*);

13 Hadrianus Junius, *Batavia* 388.

14 Grotius, *De Origine Gentium Americanarum* (1643).

15 *Herm.* 215.